

t de nit-
geonnen,
geproje-
winkels
an Sand-
le grote
erbinding
contact

rijk een
Stukken
waarlijk
allerlei
de pre-
hun slag
van dat
die rijk
of niet
n geheel
tehouwd,
innen op
Op een
grooten
Sand-
in fjan-
n de ko-
oort, of
meeg-
te grote

Hunby,
stuk on-
aar door
ader tot
lijk bezit
afstand
en, want
en de
— maar
de geld-
inbidin-
nen doen
en. Hun-
verspan-
de geld-
rillig en
ar, zich
hij ge-
ad komt
e eerste
nby, tot
er neer,
straf is

door het
is ge-
handig
dringen,
it.

kruisen
bloedig,
durende
en tijd,
eef ge-
n. Sand-
narmen
hotel is
om één
in bezit
nader,
nd. Een
ten en
om in
ren van
enigen;
indhavn

storm-
landing
n moet,
ten, uit
et hotel
fschoon
erwach-
nd zal

hten in
t, einde-
lijkt, dat
enhoofd
ien, den
daarvan
n pier,
an, ver-
tie. Als
opbreuk

e onder-
en ver-
angenis
ut daar
vergeefs
zinnend
aan het
um ge-
Vroeger
arte in
mt hem
isje en
m het

tonnenware ding naar den pierkop begint te kruipen. In saddistische voldoening blijft Hunby in het huisje bij de machinerie staan, tot de geweldige catastrofe komt en hij, met de kraan, naar beneden stort in de wild-schuimende golven.

Het stoomschip is intusschen voor de haven gekomen, maar de kapitein, wel de bekende waar-schuwingsseinen hoorende, maar niets besparend van havenlichten e.d. meent, dat hij door den storm zijn koers is kwijt geraakt en keert, uit vrees voor stranding, naar de open zee terug.

Sandhavn's toekomst is vernietigd; het havenwerk is onherstelbaar vernield. Wat nog te redden zou zijn geweest bij direct ingrijpen moet worden prijsgegeven, omdat nergens menschen te vinden zijn: het is de nacht van de doodenvlucht en alles wat handen heeft staat onder den vuurtoren te rapen! „De visschers, die als havenwachters hadden moeten fungeren... hadden alles, haven en schip in den steek gelaten; een oud instinct was ontwaakt, het was de nacht der vogelvangst". En terwijl daar, onder den vuurtoren, de snijding der belangen bloedig is, is ze het ook bij 't havenhoofd: Hunby heeft zich gewroken en Nagel, die zijn toekomst vernietigd ziet, verhangt zich in een der kamers van het hotel.

Alleen de vuurtoren, onbewogen onder al die botsingen, en van een eigen elektrische installatie voorzien, werpt wijd en stralend, zijn helle bundels over de donkere zee en het donkere land... Vagels, die zich doodvliegen om den vuurtoren, die onveranderlijk is!

Zoo is de hoofdlijn van het boek. Maar daar doorheen loopt een andere lijn, die van Johan Brandt, den zoon van den torenwachter. Zijn geschiedenis is een verhaal in het verhaal. Hij heeft het huis van zijn somberen, ongenietbaren vader verlaten om zelf z'n kost te verdienen. Z'n hoop is gericht op de toekomst van Sandhavn, die hij van kind af heeft zien groeien en op Bodil, Hunby's dochter. En ter verwoezelijking van die hoop is hij uitgetogen, om te verdienen. Overal stoot hij op de zelfzucht der menschen, in de oude, bekrompen wereld van Noorid, maar ook in het nieuwe Amerika, waar hij bij een neef het schildersvak leeren zou. Hij zet zich echter tegen alle moeilijkheden scherp en vindt ten slotte zijn carrière: als reclameteekenaar maakt hij goeden opgang. Het verlangen naar zijn vaderland en naar Bodil wordt ten slotte zoo sterk, dat hij naar Denemarken terugkeert, maar als geslaagd man, want hij gaat in opdracht van zijn patroons, om relaties in de Skandinavische landen te zoeken. Daar in Sandhavn vindt hij de ruïne van al zijn verwachting. „De haven was onbruikbaar. Het water liep er doorheen als een zeef, die bood de schepen geen beschutting, maar zekeren ondergang". En van Bodil hoort hij geruchten (te onrechte, zooals uit het verhaal zelf den lezer bekend is) die ook de hoop op haar liefde doen vervliegen. En hij komt tot de erkenning, dat hier niets meer hem bindt.

Stellig is er in dit verhaal dramatische kracht, niet slechts in de sterk-sprekende teekening van de bloedige snijpunten der belangen, maar vooral ook in de personen-typeering. Nagel aan den eenen kant, Hunby, de torenwachter Brandt, de ingenieur Severin aan de andere zijde, zijn als karakters voortreffelijk uitgebeeld. En heel de sfeer is die van het Skandinavische boek, zooals we die boven met een enkel woord omschreven. Maar het is zoo triestig en wanhopig-lichtloos, zoo pessimistisch in zijn beschouwing van het leven als één grote mislukking en teleurstelling, bovendien in zijn toon zoo cynisch en in zijn mentaliteit zoo zeer vijandig tegen wat voor ons de hoogste levenswaarden zijn, dat we het niet ter lezing kunnen aanbevelen. 't Verdient als literair werk zeker de vermelding — vandaar dat we er ook een artikel aan gewijd hebben — 't is ongetwijfeld wat men ndemt een „sterk" boek, sterk in zijn compositie en analyse, goed ook van stijl (ofschoon het cynisme weleens in gewilde uitdrukkingen en vergelijkingen zijn kracht zoekt), een merkwaardige vertegenwoordiger ten slotte van moderne Deensche literatuur, maar met dat al toch niet een boek, welks lectuur ons verrijkt, veeleer juist van tegengestelden invloed, en daarom niet een gewenschte roman.

C. T.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

De Methodistische Episcopale kerk van Mid-den-Europa is zelfstandig geworden. Zij zal haar eigen Synode hebben en slechts los verbonden zijn met de Algemeene Methodistische Synode. Zij telt twee honderd zeven en zeventig gemeenten, vijftigduizend leden en drie honderd één en dertig predikanten. Achthonderdvijftig zusters zijn verbonden aan den diakonessen-arbeid. Haar terrein van arbeid is in den laatste tijd vooral het oude Habsburgsche rijk. Leider dezer kerkgemeenschap is Bisschop Dr. Nuelsen te Zurich.

De algemeene secretaris van de Presbyteriaansche Alliantie, Dr. Fleming, zal aftreden. Jammer dat hij, door ongesteldheid verhinderd, de verschil-

lende synodes en conferenties dit jaar niet meer kan bijwonen, te meer daar het de laatste maal zou zijn uit oorzaak van zijn aftreden. Dr. Fleming is een vriendelijk man, een rijzige gestalte, zonder het typisch engelsch voorkomen te hebben. Een man, die door persoonlijk bezoek bijzonder op de hoogte was omtrent de toestanden in de Gereformeerde kerken over de wereld. Jammer, dat hij zijn licht omtrent onze kerken en toestanden schijnt opgestoken te hebben bij Prof. Cramer, geen best adres voor objectieve en grondige kennisneming. Dat hij van die zijde zich heeft getracht te oriënteren, leid ik af uit hetgeen hij eens in een paar regels over Dr. Cramer schreef, wat stellig niet door velen, die eenigszins met de toestanden en personen ten onzent op de hoogte zijn, zonder aarzeling zou worden onderstreept. Dat Dr. Fleming omtrent ons land niet voldoende op de hoogte was valt ook uit het feit te constataren, dat hij geen melding heeft gemaakt van het sterven van Prof. Dr. H. Bavinck, althans niet van de betekenis van diens persoon en werk. Schier nimmer vergeet hij te herinneren in zijn „Notes of the time" dat mannen van naam, zijn heengegaan die in eenige relatie hadden gestaan tot de Alliantie. Zelfs nu zijn er nog onder de hoofdleiders der Alliantie, die met bewondering en enthousiasme spreken over Dr. Bavinck's toespraak op het concilie van Toronto. Van Prof. Dr. Kuypers sterven maakte hij wel melding, met eenige waardering voor dezen grooten leider. Doch ik vraag: aan wie de schuld dat hij niet beter op de hoogte was? Wij hebben voorbeelden genoeg bij te brengen, waaruit blijken kan, dat hij anders en liefst objectief wilde worden ingelicht omtrent ons kerkelijk leven.

Dr. Fleming zal als secretaris der Alliantie worden opgevolgd door Rev. W. H. Hamilton M. A., predikant van de Middle United Free Church, Greenock. Van October tot Januari zal Dr. Fleming hem ter zijde staan en tot zijn arbeid inleiden. De Westersche afdeling van de Alliantie moet aan deze benoeming haar goedkeuring hechten. Rev. Hamilton heeft op drie plaatsen als predikant gestaan, is één en veertig jaar oud, en is eenigen tijd verzorger geweest van het orgaan der Schotsche kerken, voor jongens en meisjes, Greatheart. Als zoodanig is hij het hoofd geweest van de Greatheart Order of World Friendship, met zijn tienduizend leden. Een man dus van de Eenheidsbeweging. Derhalve een man van zijn tijd in de Angelsaksische wereld. In dat opzicht had hij antecedenten, die hebben kunnen leiden tot deze gewichtige benoeming. Men veronderstelt dat hij een gewild man zal zijn bij de kerken van Presbyteriaansche kerkregering en ook buiten de-zelve. Men kan toch weten, dat deze Alliantie steeds meer een Protestantische Alliantie schijnt te willen zijn, dan eene Presbyteriaansche. Ik vrees, dat de grenzen door haar te veel worden uitgewischt en dat Rev. W. H. Hamilton eerder in die richting verder zal sturen dan haar terugroepen tot haar oorspronkelijk doel. Mocht dit tot onzen spijt zoo zijn, dan zal daardoor vanzelf de weg gebaad worden voor een bond van Gereformeerde kerken en voor de Calvinistische Alliantie.

Nog wordt ter zijner aanbeveling gezegd, dat hij dichterlijke en muzikale gaven heeft, en dat hij frisch (nieuw) enthousiasme zal brengen in het werk, waartoe hij is geroepen. Ik kan de opmerking niet terughouden, dat tot het secretariaat van de Alliantie andere eigenschappen, meerdere en hoogere, worden vereischt dan jongens en meisjes te vergezellen op hun reis naar een kamp onder vrolijken marsch in den pas.

De Aloys Gautier, de zoon van den Oud-Testamenticus Prof. Dr. Lucien Gautier, eertijds hoog-leeraar aan de Theol. faculteit van de Vrije Waal-landsche kerk, is benoemd tot secretaris van de Nationale kerk van Genève. Hij was lange jaren secretaris van de Belgische Zendingskerk. De Vénérable Compagnie was eens van bijzonder grote betekenis voor de Gereformeerde kerken van Europa. Toen Calvijn niet meer leefde, wendde men zich tot haar om raad. Had zij nog dezelfde betekenis voor het Gereformeerde Protestantisme, dan zou de positie van Gautier van ongemeene betekenis zijn. Ik meen, dat hij de opvolger is van het vriendelijke oude mannetje Henri Heyer, die zoo gaarne hielp een ieder, die hem om hulp vroeg bij het inzien en naslaan van de overrijke archieven van de aloude Vénérable Compagnie. Ja Vénérable, eervwaardig was zij! Ik meen, dat zij al bijzonder veel van haar betekenis heeft verloren en zeker van haar invloed. Alleen uit historisch oogpunt is zij nog van grote betekenis, en alszoodanig is de benoeming van Gautier, afstemming van een aanzienlijke en zeer degelijke Geneesche familie een zeer eervol. Echter, uit het aannemen van deze benoeming blijkt al weer en uit de ingenomenheid van Dr. Fleming daarmede hoezeer de grenzen worden uitgewischt en hoe verflauwend de eenheidsbeweging werkt. Gautier is een zoon der Vrije kerk. Gautier was secretaris van een Vrije kerk. Gautier werd benoemd tot secretaris van een staande kerk en aanvaardde dit en een der vooraanstaande mannen van de Vrije Schotsche kerk deelt dit alles mee blijkbaar met

grote instemming. Men meene niet, dat deze opmerking uit onverdraagzaamheid voortkomt. Neen, voorwaat, hoe zuiverder men de beginselen handhaaft, hoe verdraagzamer men is. Nog steeds zijn de meest onverdraagzamen, die den mond daarvan vol hebben; zij kunnen alleen verdragen zichzelf en hun gelijken. En de geschiedenis en het heden getuigen dit zeer sterk.

Nast de grootere kerken in Schotland, zooals de Schotsche kerk, dat is, de staande kerk en de United Free Church, te Groningen vertegenwoordigd door Rev. Hagan, zijn er in Schotland nog onderscheiden kleinere Gereformeerde kerken, met twee daarvan zijn wij in correspondentie: de Free Church en de Original Secession Church. Er zijn echter nog enkele kleinere kerken van gereformeerden oorsprong. Over het geheel staan de kerken in Schotland niet zoo scherp tegenover elkaar als in ons land. Met name geldt dit van de Staande kerk en de groote United Free Church. Deze beide zijn verreweg het sterkst. Dat men evenwel niet zoo scherp tegenover elkaar staat als bij ons, blijkt ook hieruit, dat de Alliantie haar afgevaardigden zond naar de Secession en naar de synode van de Gereformeerde Presbyteriaansche kerk. Naast de vijf kerken en kerkjes reeds genoemd, staat nu nog als zesde Gereformeerde kerk de Vrije Presbyterianen, zij hielden haar synode in Inverness. Zij zijn niet aangesloten bij de Alliantie en voelen zich in hun isolement in de Hooglanden goed op hun gemak. In mildadigheid en goedgeefsheid slaan zij het record en staan boven aan. Onderscheidene van hun dominees zijn overgegaan naar de Vrije kerk. Zelfs een van die predikanten is de deken van hun School en een ander is daaraan professor. Als ik op onderscheiden verspreiden let, dan vermoed ik, dat de Free Church een goede toekomst heeft in Schotland. Naardat de United Free Church zal omtrent aan de gereformeerde leer en de grenzen gaan uitwischen, ook in kerk-rechtelijke zin, zal de Free Church weer groeien en versterkt worden door de elementen, die zich verzetten tegen het verlaten der oude wegen. Ook Schotland is het land der vele gereformeerde groepen, maar terzelfder tijd ook een land der eenheidsbeweging.

Duitschland dan krijgt geen bisschoppen implants van superintenden; althans in de Pruisische evangelische kerk, de Unierte kirche. Doch de minderheid, die daarvoor was, was een zeer groote, het ging maar om een paar stemmen (109 tegenover 103). De lijn van vóór- en tegenstanders liep niet tusschen gereformeerde en luthersche. Sommige Lutheranen waren tegen bisschoppen en er waren ook gereformeerden voor. In Berlijn was de groote meerderheid onder de predikanten tegen de verandering van titel. De Reformierte Kirchenzeitung, het uitnemend gereedgedr. blad van de Reformierte Bund heeft zich van den aanvang af tegen de omzetting van superintendent in bisschop verklaard en hoopt, dat deze kwestie nu eens vooral van de baan is.

Het Europeesche Protestantische Steunbureau vagerde dit jaar te Londen. Er is zooveel steun nodig. Vele kleine kerkengroepen hebben zich nog niet kunnen herstellen van de verliezen door hen geleden. De ziel van den arbeid is Dr. Adolf Keller te Zurich. De Yale Universiteit heeft hem dit jaar eershalve doctor in de theologie gemaakt. Van Amerika en dan vooral uit de Presbyteriaansche kerken komt het meeste geld in; ook de Rockefeller trust blijft niet achterwege. Dit werk van het Steunbureau te Zurich voor het vasteland van Europa verdient onze volle sympathie. Het verslag van zijn werk te lezen slaat neer en richt weer op, stemt droef en blij. Wat wordt er veel geleden! Doch ook wordt er gelenigd, moge het veel zijn!

G. KEIZER.

PERS-SCHOUW.

Tegenspraak.

Dr. W. A. v. Es schrijft in „Leeuwarder Kerkb." tegenover „Woord en Geest":

Reeds een paar weken geleden merkten we op, hoe geheel onverdragzaam het standpunt is, als een de zaak van Dr. Van Leeuwen op de classis-bruiken zoo zijn afgehandeld, dat zij niet meer op de Generale Synode komen mocht. Toch lezen we nu weer in „Woord en Geest" van 16 September l.l.: DE SYNODALE DEPUTATEN HADDEN IMMER TOE HEN GEZEGB, TOEN ZIJN SCHORSING WERE OEGEHEVEN: EW ZAAK IS NE GEHEEL AFGEHANDELD.

Mogen we eens van „Woord en Geest" vernemen: WAAR en WANNEER dit door de SYNODALE DEPUTATEN aan Dr. N. D. VAN LEEUWEN is gezegd.

Van geheel deze uitspraak is nu letterlijk NIET EEN WOORD WAAR.

Dr. H. W. v. d. Vaart Smit contra den heer H. A. Bakker over de Scheppingsweek.

We vervolgen ons voor 2 weken¹⁾ begonnen ex-

¹⁾ Deze copie, evenals een groot deel van de volgende, bleef een week overstaan.

cerpt uit het artikel van dr. v. d. Vaart Smit tegen wat de heer Bakker schreef in „Woord en Geest“ over „de Scheppingsweek“. Enkele spreken de uittalingen geef ik hier weer; voor het verband, waarin ze voorkomen, zij naar het artikel zelf verwezen. Dr. v. d. Vaart Smit zegt:

Het is mij, ook met de meest oud-Oostersche wereldbeschijning die ik mij maken kan, niet mogelijk in Genesis 1 iets zoo „Manichaeisch“ over licht en duister als B. onderstelt, iets zoo ongerijms als een substantieel uitspaten en iets zoo pantheïstisch als een generatio spontanea te lezen. Het komt mij voor, dat men aan den tekst der Schrift wel een zeer groot geweld moet aandoen, om dergelijke ondersteld-oud-Oostersche visies in den tekst in te leggen.

Dat de heer Bakker van de bijbelcritiek niet afkeerig bleek (en het blad „Woord en Geest“, dat die artikelen als hoofdartikelen plaatste, deze dus propageerde), blijkt hieruit, dat hij

met min of meer sympathie gewag maakt van de Doriadot's aanvaarding... van een P-codex, volgens welke Genesis 1 maar enkele eeuwen voor Christus valt, in een tijd waarin dergelijke onderstellingen geheel en al een anachronisme zijn.

Verder zegt dr. v. d. V. S.:

Het is een onnauwkeurige formulering, als B(akker) zegt, dat de causae secundae (de tweede oorzaken) slechts werken door de door God „geschonken werkzaamheid en zijn tegenwoordigheid daarin“. Deze formulering immers is, ook al moge B. dat niet bedoelen, niet anders dan pantheïstisch. Wie van de „schepping“ en „onderhouding“ spreekt, mag de „regering“ niet vergeten. God schenkt niet slechts de „werkzaamheid“ aan causae secundae en is niet slechts in deze werkzaamheid alomtegenwoordig, maar onderbreekt die werkzaamheid ook gedurig, voegt creativistisch steeds nieuwe elementen in, en is steeds zoowel transcendent als immanent.

En het is een in principe uitschakelen en zelfs loochenen van het wonder, als B. zegt, dat het steeds de bedoeling der Schrift is om ons God te doen kennen als eerste oorzaak en grond aller dingen, beide in natuur en genade, en niet om ons bekend te maken met de tweede oorzaken. Te duidelijker springt dit in het oog als men de aetologische formulering ontologisch omzet en zich voorstelt, dat de causa prima is de Schepper en dat de causae secundae de schepselen zijn. De Schrift zou dus alleen iets zeggen over den Schepper, niets echter over de schepselen. Al wat in de Schrift over het geschapene staat zou behooren tot het gewoon-menschelijke, oud-Oostersche, ons niet bindende. Consequent doorgedacht beduidt deze stelling, dat de Schrift ons niets zegt over het feitelijke der schepping, ook niets over het feitelijke der herschepping (B. zet er zelfs bij „beide in natuur en genade“) ook niet over het feitelijke der voleinding.

Waarop dan deze toepassing volgt?

Sommigen meenen, dat tusschen de Geref. kerken en de groep, welke zich rondom dr. Geelkerken schaaft, slechts een exegetisch geschil in geding is. Artikelen als van B., op de leeder-plaats in „Woord en Geest“ gesteld, moeten wel tot het inzicht brengen, dat het geschil meer dogmatisch en filosofisch dan exegetisch is en voortgaande discussie dit hoe langer hoe meer aan het licht zal brengen.

Ook volgende opmerking verdient de aandacht, wijl ze een fundamentele kwestie betreft:

Als B. spreekt over de aanhangers der „letterlijk-historische“ opvatting en de wijze waarop deze groep geweldige geologische veranderingen zoekt te verklaren, vermeldt hij eenigermate met een glimlach, dat de zondvloed een rijke bron tot dit soort van verklaringen is.

Ik meen echter, dat B. en velen met hem veel te weinig aandacht schenken aan de beteekenis van den zondeval. Juist de Protestantische en in het bijzonder de Gereformeerde theologie heeft theologisch de beteekenis van den zondeval in het licht gesteld. En, waar wij uit de Schrift weten, dat door de zonde de dood in de wereld gekomen is, dat de heele schepping door den zondeval onder den vloek kwam en totaal en in al haar doelen geheel van karakter veranderde, weten wij, dat deze dood en deze vloek een geweldige beteekenis gehad moeten hebben ook voor het materiële en corporele.

Wij moeten de beteekenis van den zondvloed niet onderschatten. Doch wij moeten als Geref. Protestanten nog veel minder vergeeten, om ons rekenschap te geven van de geweldige beteekenis, die de zondeval ongetwijfeld gehad heeft.

Herinnerend aan het feit, dat deze schrijver in „Woord en Geest“ behoort tot de Chr. Geref. Kerk, zegt dr. v. d. V. S. tenslotte:

Zou het niet een eisch van het beginsel zijn, indien de Christelijk-Gereformeerde kerk sterk aandacht aan de problemen der studie-richting schonk? Zou het niet goed zijn, indien zij sterker medewerking nog verleende aan Christelijke inrichtingen van onderwijs, lager, middelbaar en hooger? —

Ons dunkt dat de artikelen-reeks van B. het nu heeft, dat zij onder de Christelijk-Gereformeerde broeders een gevaar openbaar maakt.

Deze opmerking is volkomen juist. De Chr. Geref. leiders houden hun leerlingen bezig met het uitmeten van „verschillen“ met de Geref. kerken, die deels pure fantasie zijn, deels te herleiden zijn tot gevallen van accentverlegging of van andere manier van uitdrukking. En intusschen staat het gereformeerde leven in brand en vragen allerlei kwesties de aandacht, die onbeantwoord blijven, tenzij men zich dwingt, om ter wille van den grooten strijd zich te oriënteren naar de feiten van den dag.

Krishnamurti en Christus.

Dr. v. Gheel Gildemeester heeft gesproken over den z.g. Messias der theosofen, in Ommen vergaderd: Krishnamurti. De preek is opgenomen in „Herv. Kb.“ van Den Haag. Deze passage trof me:

Zegt en toont het, dat wij toch een veel rijker evangelie hebben dan die jonge Brahmaan benadert en dan een vermoede wereld van de profeten en profetessen uit het Sierrakamp ontvaagt. Als we hem hooren verzekeren „ik ben de geur der bloem“, dan zeggen we onwillekeurig: „ik hoop er aan te denken“, maar als we onzen Heiland ontmoeten met zijn hemelschen achtergrond, met zijn „ik dank U, Vader, Heer des hemels en der aarde, dat Gij deze dingen den wijzen en verstandigen verborgen hebt, en hebt ze den kinderken geopenbaard“, dan ontmoeten we hier toch een rijker en dieper geluid.

„Rijker en dieper“, zegt dr. v. Gh. G.
„Een ander“, zeggen wij.

Weer iets over Calvin.

Men heeft het Calvinisme weten te „verklaren“ uit den toestand, waarin zich de maag van Calvin bevond. Dr. v. Gheel Gildemeester draagt in zijn zeeven genoemde preek nog weer een andere opvatting voor:

Wij, nederlandsche Calvinisten, mogen wel eens bedenken, dat onze groote Calvin ook een jurist is geweest; en advocaten werken altijd met vertoogen en redeneeringen.

Inderdaad, op die manier is elk denk-systeem te verklaren, te prijzen en te laken naar believen.

„Zoo slijed als een protestantsche Bank“.

In het „Algemeen Weekblad voor Christendom en Cultuur“ schrijft P. Groote over het protestantisme in Frankrijk. Een bijzonderheid trof me:

Opmerkelijk is het aantal Protestanten, die een invloedrijke positie innemen en gezocht zijn. In vele kringen is Protestant te zijn eene aanbeveling. Is het niet merkwaardig, dat als men hier van iemand zegt: hij is zoo soliede als de Nederlandsche Bank, men in Frankrijk vaak hoort zeggen: solide comme une banque protestante?

Ik denk hier aan de mooie passage uit de „Vermaninghe ende vertooch tot den Overheden“, gevoegd achter de Nederlandsche Geloofsbelydenis in haar onspronkelijke uitgave (zie de mooie editie van Dr. A. v. d. Linde):

„Ede verghelijkt onse maniere ende leuen met onse vyanden; want door dieselve kent men den mensche, ghelijc den boom by de vruchten. Wy danken God, dat onse vyanden selve ghedwongen worden eenighe ghetyghenisse onser manierlicheydt, vromicheydt ende lijdsameydt te gheuen; also dat haer Ghemeyn seggen is, hy is een sweet niet, hy is een Lutheriaan; hy en hoereert niet, noch en drinckt niet droncken, hy is van der nieuwer Secte“.

Een getuigenis, om jaloersch op te zijn. Het verzekerde de belydenis, die wij nu nog hebben, maar welk idee geboren en welk inhoudsformuleering gemaakt is in dagen van strijd en vervolging.

De vrijzinnige en de onmachtsprediker.

Dr. W. A. Hoek zegt in het „Algemeen Weekblad voor Christendom en Cultuur“ in een discussie met de Timmer van Ernela:

De T. vraagt verder of er dan geen principieel verschil is tusschen den vrijzinnige en den onmachts-schrijver. Ik antwoord: praktisch nihil. Het is mij lood om oud zijr, of Christus niet als het brood des levens verkondigd wordt, of dat men duizendmaal beweert, dat Hij het wel is en... eigenlijk dit brood buiten den groep van de hongerige menigte houdt. Wil coll. T. dit laatste nog Christusprediking noemen, hij make het met zijn eigen geweten uit. Mijn geweten zegt mij, dat deze Christusloochening gruwelijker dan de eerste is.

In dien vorm zou ik het niet graag nazeggen. Maar dat de onmachtsdrijver (dit zal wel het bedoelde woord zijn; niet: onmachts-schrijver!) als niet-gereformeerd afgewezen wordt, indien hij niet verder komt dan tot de onmacht, dat is niet zoozeer uit het „Algemeen Weekblad“ als wel uit de gereformeerde belydenisschriften te bewijzen.

Dr. Hooykaas over het boek van prof. Visscher.

In het „Algemeen Handelsblad“ schrijft C. E. Hooykaas over het jongste boek van Prof. dr. H. Visscher (Het Paradijsprobleem) het volgende:

Opmerkenswaard is de gewijzigde behandeling van de stof, waar t Gen. 3, den z.g. Zondeval betreft. Voorop staat wel dat het verhaal historisch moet zijn, maar overigens wordt onze argwaan wel gewekt, als wij lezen, hoe ijverig prof. Visscher almaar op het auteurschap van Mozes wijst. (Zie blz. 75, 80—82, 85, 88, 94, 111, 116, 119, 128, enz.) Dit auteurschap — hoe traditioneel ook — is meer gereformeerd dan bijbelsch, maar men weet. Moet het nu dienst doen, om toch bedektelijk van een zeker relativisme te getuigen? Fronden we reeds met reden de weekbrauwen, toen het z.g. proefgebod — ook al een onbijbelsche dogmatisme — op blz. 38 met het heidensche ta hoe op één lijn gesteld werd, nu wordt dat toch wat erg wanneer aan Mozes bekendheid met totiemisme wordt toegeschreven, hem diep inzicht in de culturele beteekenis van bepaalde levensfuncties wordt toegedacht, en op talloze plaatsen met verwijzing naar bekende Babylonische mythen te verstaan gegeven wordt, dat „Mozes“ onder verlichting des Geestes, heidensche stof monotheïstisch omgewerkt heeft! Nu nog een beetje anders zeggen, en iedereen proeft de ketterij.

En toch... de slang heeft gesproken, al was t geen wonder van haar zijde (82 vv.); door intuïtief natuurgevoel verstond Eva haar, woord voor woord. De Heere

heeft niet gelogen, toen hij met den onmiddellijken dood dreigde; want dat dit de inhoud der waarschuwing was, wordt met den Statentekst kunstig verneveld, en bultendien. Adam en Eva waren immers op stond zedelijk dood? Dat de slang zich na den vloek anders kwam te bewegen is aannemelijk; zelfs de Babylonische griffioen en Chinese draken komen daaraan te pas. Dat in den vloek der slang een Messiaansche belofte schuilt, wordt (zij t na een kortstondige aarzeling) geleerd en, nadat het er eenmaal zwart op wit staat, met veel stichtelijkheid keer op keer verhaald. En de cherubim ten slotte zagen er, al komen ze uit Babylon, als geweldige menschen uit; zooals Doré ons trouwens ook al gezegd had.

Met nadruk verklaar ik, dat ik deze beweringen laat voor rekening van dr. Hooykaas. Ik heb het boek van Prof. Visscher nog niet gelezen; en, stel, dat ik bekwaam zou zijn om het te beoordeelen, ik heb in geen geval het recht, eens anders oordeel te citeeren met positieve verklaring van instemming, als ik zelf niet kennis nam van het beoordeelde werk.

Wel beoog ik, met dit citaat achteraf aannemelijk te maken uit de feiten (want de opmerkingen van het „Hbl.“ laten in elk geval zien, dat er heel wat aan het boek vast zit) dat ik niet ten onrechte in „De Bazuin“ eenig bezwaar maakte tegen de vrijgevege wijze, waarop verscheiden kerkelijke organen het boek van Prof. Visscher krachtig hebben aanbevolen toen ze in hetzelfde geval moesten verkeeren, waarin ik thans nog me bevind: een beoordeeling, zonder dat men het werk had gelezen. Immers, reeds van te voren, eer het boek verschenen was, hebben verscheiden bladen een, blijkbaar door de uitgeverfirma opgestelde, sterk sprekende positieve aanbeveling geplaatst. Hoe goed dit bedoeld is, hoezeer Prof. Visscher te prijzen is en als wetenschappelijk mensch te eeren, toch is het geval van Genesis 2—3 te precair, dan dat men een boek, van wien dan ook, over dit hoofdstuk zou moeten aanbevelen, voordat men het heeft gelezen. In het algemeen reeds zijn uitgevers met een andere taak belast dan recensenten; en moet een recensie een ding zijn, dat de verschijning volgt, niet eraan voorafgaat. Temeer in dit geval was voor handhaving van dien regel alle reden. Prof. Visscher kon tegen zulke voorzichtig afwachting houding zelf geen oogenblik bezwaar hebben en daar allerminst zich gekrenkt door gevoelen. Was hij het zelf niet, die in de „Groene Amsterdammer“ eens tegen 2 gereformeerde voorgangers (van wie de één niet meer, de ander nog wel gereformeerd is) een hoofdartikel schreef onder den titel: Pseudo-apocryfen? Ik spreek over dit artikel geen oordeel uit, maar concludeer alleen, dat Prof. Visscher — zeer terecht — meent, dat apologie een werk is, dat nauw luistert. Temeer daarom had men aan deze zijne praemisse mogen denken, nu het een boek van Prof. Visscher zelf betrof, dat, eer het verscheen, als apologie begroet werd. Indien het „Hbl.“ de feiten juist vermeldt, dan is Prof. Visscher ook niet de apologete geweest, dien wij momenteel zouden zoeken inzake Genesis 2—3. Prof. Visscher zal dit misschien ook niet hebben willen zijn; maar dan kan ook de beoordeeling wachten.

Overigens heeft dr. Hooykaas, die de stelling van het auteurschap van Mozes met een door ons niet aanvaarde tegenstelling „meer gereformeerd dan bijbelsch“ noemt, blijkbaar niet kennis genomen van wat inzake den Pentateuch eens is verhandeld op een wetenschappelijke samenkomst van de Vrije Universiteit.

Over de schrijfster van „De Opstandigen“.

In het „Algemeen Weekblad voor Christendom en Cultuur“ geeft Fr. Gericke een merkwaardig oordeel over „De Opstandigen“ van Jo van Ammers-Küller. We lezen:

Waarom is van dien opzet zoo weinig terecht gekomen? Omdat alwie, in den roman, niet als drager fungeerde van het feministisch ideaal, schim is gebleven. Omdat de schrijfster met hartstocht van een ongecontroleerd dogma, het dogma van den vooruitgang, is uitgegaan. Omdat, uit kracht van dit dogma, onze voorvaders dompers, wij (ik schakel mezelf hier bescheidenheidshalve uit) de verlichte zonen en dochteren zijn van een verlichten tijd. Omdat de schrijfster niet weet — laat ons om der beleefdheid wil zeggen: alleen theoretisch weet —, dat ieder vader van alle eeuwigheid een oude sok, dat ieder kind van alle eeuwigheid een Ontdekker van Wijsheid en Waarheid is. Omdat, met andere woorden, Mevrouw van Ammers-Küller niet als Galworthy een strijd heeft weten te beelden tusschen twee gelijkgerichte levensvormen, maar, zich vereenzelvigend met een gedeelte van haar romanfiguren, de een sfeer begrepen heeft als die des lichts, de andere als die der duisternis. Trots alle moeizame documentatie, maken de gedragingen van Vader Coornvelt en de zijnen op ons geen anderen indruk, dan dien van een vreemd en onderwetsch gedoe, waarvan ons de beteekenis, de innerlijke noodwendigheid ontgaat.

De menschen, die er anders over denken, „schimmen“ laten blijven — het is de gemakkelijkste manier, maar men verhindert er een eerlijken strijd door.

Vele christenen doen precies zoo met „de wereld“. Laat hen toezien, dat zij niet met al HUN beweringen over de antithese en over den strijd tegen de „wereld“, enz., blijven staan buiten de werkelijkheid. De „wereld“ is geen schim, maar benauwende werkelijkheid.

Het paneel en de deur van ds Westhoff.

In „De Heraut“ schreef Prof. Kuyper:

Wie de Nieuwe Kerk te Amsterdam bezoekt, kan in de deur van de consistoriekamer nog altoos een houten plank zien, die daar over het paneel is aangebracht als herinnering aan de „paneelzagerij“, waaraan in 1886 de leiders der Doleantiebeweging zich zouden schuldig gemaakt hebben.

De heer Rustige meent, dat het tijd is, dat Kerkvoogden der Hervormde Kerk deze herinnering aan den Doleantie laten verdwijnen. Er ligt daarin een krenking, zoo meent hij, aan de nagedachtenis van een man, die een der grootsten van Nederland is geweest.

We waardeeren dit protest tegen hetgeen niet anders dan een kleinzieligheid der kerkvoogden is. Maar overigens is er heusch geen reden voor het nakroost der Doleantie om met zeker schaamtegevoel dit stukgezaagde paneel in de Nieuwe Kerk te aanschouwen. Het staat daar eerder als een gedenkteken tot wat laffe insinuaties kerkelijke hartstocht destijds de gemoeden opzweepon kon. De naam van „paneelzager“ aan een berucht individu ontleend, dat door de paneelen der huiskerk open te zagen, zich toegang verschaft tot een vertrek, dat door onwettige handelingen van het Classicaal Bestuur voor hen afgesloten was.

Mr. A. F. de Savornin Lohman, op wiens advies dit geschiedde, heeft meermalen openlijk aangeboden de rechtmatigheid dezer handeling te bewijzen voor elken onpartijdigen rechter. Maar op dit voorstel is men nooit ingegaan.

Een week later kwam in hetzelfde blad ds Rullmann met dit ingezonden stuk:

De heer J. W. Meyer, die tot de niet-geschorsten behoorde, was kerkvoogd en tevens voorzitter van de Bouwcommissie. Als zodanig gaf hij aan den bouwopzichter, den heer W. C. Beermans, last te zorgen, dat de consistoriedeur, die ds Westhoff wederrechtelijk van een vleugelstok had laten voorzien en waarvan hij steeds gewijze den sleutel meegenomen had, open kwam. Toen werd een smid gehaald om het slot open te steken. Maar dit bleek onmogelijk vanwege het veerslot, dat aan de binnenzijde aangebracht was. Daarom werd nu de inleglijst, die het rechterpaneel der deur omsloot, verwijderd, en vervolgens het paneel uit de deur genomen, om het bedoelde slot te kunnen afschroeven. Maar toen bevond men, dat de binnenzijde der deur gepantserd was met dunne ijzeren platen, op de inleglijsten met schroeven bevestigd. Die weg te slaan was het werk van een oogenblik. Het slot werd toen afgeschroefd en... de deur geopend.

Een zang is bij deze geschiedenis in 't geheel niet gebruikt. Paneel en zaag hebben elkaar niet ontmoet.

Geweld is er zeer zeker gepleegd, maar het is gepleegd door ds Westhoff, die zich verzeep aan eens anders deur.

Toen nu de president-kerkvoogd dit gepleegde geweld ongedaan liet maken door de deur te doen openen, handhaafde hij slechts zijn onbetwistbaar wettig beheersrecht over de deur van een huis, waarover hij door de gemeente als beheerder was aangesteld.

De z.g. „Kuyper-deur“, die men vreemdelingen bij een bezoek aan de Nieuwe Kerk nog steeds aanwijst, zou men dus met meer recht de „Westhoff-deur“ kunnen noemen.

Bezoekers van de Nieuwe Kerk (liever nog de gidsen) mogen met deze rectificatie rekenen; legenden zijn er genoeg.

De Gereformeerde Studentenbeweging.

Prof. Kuyper zegt in „De Heraut“:

Waaraan het ligt, dat er wantrouwen is gekomen, hebben we in het licht willen stellen. Daardoor kan het best de weg tot verbetering worden gevonden. En niets zou ons liever zijn dan dat in breedte knag weer ten volle het vertrouwen kon hersteld worden in de Gereformeerde Studentenbeweging.

Ds Kunst meent, blijkens „Geldersche Kb.“:

Er werd bericht: het congres is uitzonderend geslaagd. Maar wie de verhoudingen kent, weet wel, dat dit volstrekt onjuist is geoordeeld, wanneer men de vraag stelt of het als Gereformerd congres geslaagd mag heeten.

Een der sprekers heeft, blijkens het onweersproken persverslag, een omschrijving gegeven van wat Gereformerd is, die volstrekt niet voldoet. Het is duidelijk, dat op vele studenten Karl Barth veel meer invloed heeft dan Kuyper en Bavinck en onze Gereformeerde theologie.

Dat is een gevaar.

Want daarvoor komen onze studenten en dus onze a.s. voorgangers al losser te staan tegenover de H. Schrift en ook tegenover de Kerk.

Gereformeerde ouders gaan daarom terecht bezwaar maken tegen het deelnemen van hun zonen aan dergelijke congressen.

Wij verlangen van onze studenten niet, dat zij gedachteloos overnemen, wat vorige geslachten hebben voortgebracht.

Voor kritisch onderzoek is plaats. Trouwens hun leeftijd brengt er reeds als van zelf toe.

Maar wij vragen wel, dat zij zullen zoeken naar aansluiting aan het historisch geworden.

Er is onder vele jongeren een kritische geest, die onaangenaam aandoet.

Een uit de hoogte vonnis vellen over wat de anderen hebben gedacht en geoordeeld, dat tegenstaat.

Een hoogmoedig optreden, dat den indruk maakt van pedanterie en het air aanneemt alsof zij nu eens voor het eerst in deze eeuw de zaken wetenschappelijk en onbevooroordeeld zullen onderzoeken.

Om het oordeel van het Gereformeerde volk te kommenen zij zich wettelijk niet.

Zij scheppen er behagen in om allerlei juist anders te doen dan tot nog toe gebruikelijk was.

Nu willen we niet generaliseeren en zeggen: zoo zijn de studenten. Maar wel: zoo zijn er.

En die er zijn zoeken leiding te geven.

Zij kunnen niet zwijgen.

Zij trippelen van ongeduld om aan het woord te komen en hun kritisch afbrekend werk te doen.

En het is hun inderdaad gelukt om zekere leiding te geven.

Fraternitas, het Gereformerd studentenblad en de congressen zijn daar ten bewijze.

Daarom waren velen onzer in zorg.

Dat moest op ontbinding uitloopen. Gelukkig hebben de jongelui dat zelf ook gevoeld.

Een commissie bestaande uit de drie professoren Grosheide, Noordzij en Ridderbos zal nu van advies dienen.

Dit laatste schijnt nog niet zeker. Vergis ik me niet, dan moet de uitnodiging officieel nog eerst geaprobeerd worden, — om nu eens studentenzaken in kerkelijken stijl te bespreken.

Over de Groninger Synode.

Ds Gispin van Scheveningen zegt in „Scheveningsche Kb.“:

Zoo elke Synode eens reformatische was, zoo zouden we vrezen, dat de kerken door dezen overvloed van reformatie spoedig zouden dood-„gereformeerd“ zijn.

Men moet toch ieder mensch naar zijn eigen gaven en zijn eigen taak beoordeelen en God danken voor hetgeen hij door 's Heeren kracht naar zijne roeping heeft mogen tot stand brengen.

Gaat men naar deze methode te werk, die toch waarlijk naar de Schrift en billijk is, dan zal men de Groninger Synode niet met een enkel groot gehoor terzijde stellen en haar het „gewoon en te licht bevonden“ met een blik van geringe schatting nageven.

Ook de Groninger Synode heeft met ernst en met beleid de „gewone“ kerkelijke zaken behandeld.

En dat is waarlijk niet van geringe betekenis.

Het Religieuze-Socialistisch Congres.

In het „Algemeen Weekblad voor Christendom en Cultuur“ schrijft P. Minderaa:

Er is niet veel van het haristochtelijke vuur, dat opdaalt, wanneer idealen en overtuiging worden verzuimd en ten eenenmale verworpen door de beste vrienden. Vergis ik mij door te meenen, dat dit vuur eerder brandt bij de socialistische van orthodoxen huize, die tegen verwanten, vrienden en gemeente in moeten volhouden, die in kerkelijk en maatschappelijk leven ook nu nog als dwazen of volkiers gebrandmerkt worden? In de kringen van modern protestantisme of van zoogen. moderne religie is dat zoo geheel anders. Het behoort hier en daar zelfs tot een zekere religieuze standpunt socialist te zijn. Dit eerste religieuze-socialistisch congres heeft mij ongetwijfeld getroffen als een manifestatie van een opkomend getij; maar in de golfslag was mij te weinig branding en ik schrijf dat zeker ook aan de genoemde oorzaken toe. Reeds in het uiterlijk toonde zich een zekere genoegelijke rust, een enkele slechts droeg een roode bloem, nergens lichte het rood op voorzitterstafel of in de zaal zijn lach van moedigen aanval. Een oogenblik heb ik de ontroering der massa gevoeld, n.l. aan het eind van den wijdingsavond bij het zingen van Dirk Troelstra's lied „Morgensrood“. Wat toch het lied vernag los te roepen!

K. S.

KERKNIEUWS.

GEREFORMEERDE KERKEN.

Tweetal te:

Amsterdam-Zuid (2e pred. pl.): Dr C. Bonna te Zwolle en J. Wijnenga te Charlois.

Houtwerf: P. Boes te Beestgun en K. Hoijwerda te Westerland.

Beroepen te:

Antwerpen: J. W. Esselink te Eindhoven.

Arum: B. Ramaker te Ten Post.

Delfshaven (vac. P. Nomes): G. J. Goede te Voorthuizen.

Deventer (B.): H. de Zwart te Twijzel.

Doorn: J. L. v. d. Wolf te Kralingen.

Tzum: H. J. J. (Fr.) en Anna-Jacobapolder: A. Mont, cand. te Rotterdam.

Aangenomen naar:

Gees (Dr.): P. Melles, cand. te Groningen.

Bedankt voor:

Aalsmeer: L. E. Smilde te Haastrecht.

Boambrugse: Baerland, Gapince, Kiefwinkeweer, Oosterzee.

Opende, Vrouwepolder en Waardhuizen: P. Melles, cand. te Groningen.

Boornbergum: H. M. Ploeger te Appelscha.

Katwijk a. Zee: W. E. Gerritsma te Oudoga (Sm.).

Middelburg (vac. C. Hamming): C. W. Keur te Heinkenszand.

Schoonewerf en Fijnaart: D. Bremmer te Brunnisse-Oostland.

Intrede te:

Oegstgeest: Dr D. J. v. Katwijk. Tekst 1 Petr. 2:4 en 5.

Watergraafsmeer: J. D. Boerkoel. Tekst 1 Joh. 5:4b.

Candidaten tot den H. Dienst.

De heer R. J. v. d. Meulen, Theol. cand. te Maassluis, Noordvliet 49, die bij de Geref. Kerken werd beroepbaar verklaard, verzoekt mee te deelen, dat hij voorlopig nog geen beroep in overweging kan nemen wegens voortzetting zijner studie, maar dat hij naarmate de Gemeenten wil dienen in de bediening des Woords.

Praeparatoir examen.

De heer J. v. d. Leek is door de Classis Enkhuizen der Geref. Kerken praeparatoir geëxamineerd. Met algemeene stemmen is hem toestemming verleend om te staan naar den Dienst des Woords bij de Gereformeerde Kerken in Nederland.

Beroepbaar.

Is C. L. A. M. van Payvelde, die, aansta men weet, gerechtigd is tot de bediening des Woords en der Sacramenten in de Gereformeerde Kerken in Nederland en misdien beroepbaar, verzoekt ons plaatsing van het volgende:

Aangezien mij van verschillende zijden de vraag bereikte

of ik mij ook beroepbaar stelde in de Gereformeerde Kerken, wil ik langs dezen weg mededeelen, dat ik bereid ben een eventueel beroep in ernstige overweging te nemen. Mijn adres is: Nassaukade 119, te Amsterdam.

De Th. D. Prins.

Naar wij vernemen, hoopt de Prins, pred. bij de Geref. Kerk te Bolsward, die bij de Classis Bolsward emeritaat heeft aangevraagd, zich mettertijd te Knipke (Fr.) te vestigen, ten einde de kleine Geref. Kerk aldaar te dienen.

Beroepingswerk.

Nu de grenzen tusschen de Geref. Kerken van Heerenveen en Ouderschoot definitief geregeld zijn, zal de Kerk van Ouderschoot binnen niet al te langen tijd het beroepingswerk ter hand nemen. Op de laatste gehouden vergadering van de Classis Heerenveen is voor het bouwen van een pastorie door de Kerk van Ouderschoot den moreelen steun gevraagd en verkregen.

Emeritaat ds F. C. van Dorp.

De Classis Enkhuizen heeft approbatie verleend aan het voorstel van de Geref. Kerk van Andijk, om met ingang van 1 Dec. a.s. emeritaat te verleenen aan ds F. C. van Dorp, predikant te Andijk.

Een jubileum.

De Evangelisatie der Geref. Kerken te Roosendaal zal binnenkort 25 jaren bestaan. Deze Evangelisatie werd opgericht door wijlen ds H. J. Binnema te Tilburg. Eerst werd in een kamer vergaderd, totdat in 1917 het huidige gebouw tot een aardig kerkje werd verhouwd.

Dit jubileum zal d.v. 16 Januari a.k. worden herdacht. De J. Smelik, van Zevenbergen en ds L. G. Goris van Amersfoort, vroeger consulat te Roosendaal, hopen daarbij het woord te voeren.

De Pastorie van Nijemirdum.

De Officier van Justitie bij de Rechtbank te Leeuwarden, heeft, naar de „N. R. Ct.“ meldt, in zake de Kerkelijke kwestie te Nijemirdum e.a. geconcludeerd tot niet-inwilliging van het verzoek van ds S. P. Vermeer, voormalig predikant der Geref. Kerk aldaar, om den Kerkeraad van de Geref. Kerk aldaar in vrijwaring op de roepen (omdat hij zijn recht, om in de pastorie te blijven wonen, ontleent aan de bevoegdheid van den Kerkeraad in het Hersteld Verband) en van het verzoek van dezen Kerkeraad om in het proces tusschen beide te mogen komen.

GEREF. KERKEN IN HERSTELD VERBAND.

Intrede te:

Amsterdam-Zuid: W. E. v. Duin. Tekst Hand. 23:22 en 23.

Door de Classis van hovenbedeelde Kerken is in zake de vraag omtrent een officieel naam der Kerken thans een andere Commissie benoemd, en wel bestaande uit ds H. C. van den Brink, ds J. G. Geelkerken en Mr H. Semplonius.

CHR. GEREFORMEERDE KERK.

Tweetal te:

Dokkum: J. J. J. J. te Sneek en C. v. d. Zaal te Derenter.

Beroepen te:

Noordeboos: J. Reesink te Aalten.

Rozenburg: W. F. v. d. Kotte, Em.-pred. te Delft.

Aangenomen naar:

Nieuwe-Pekela: J. J. J. te Sneek.

Bedankt voor:

Aalsmeer en Maarsse: H. Biesma te Groeningen.

Baarn: D. Driessen te 's Gravenzande.

's Gravenzande: J. L. de Vries te Rijnburg.

Dokkum: P. Zwier te Papendrecht.

GEREFORMEERDE GEMEENTEN.

Beroepen te:

Vlaardingse (vac. A. de Bono): J. Vreugdenhil te Brunnisse.

NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK.

Viertal te:

Middelburg (vac. H. Jenker): J. G. L. Brouwer te De Meern, K. W. J. C. Hanselaar te Zevenbergen, J. C. H. Romijn te Workum en H. W. te Winkel te Sneek.

Drietal te:

Nunspeet: Dr W. Lodder te Doorn, R. P. A. Rutgers te Katwijk aan Zee en Joh. Stehouwer te Weesp.

Beroepen te:

Apeldoorn: J. J. C. Kattres te Oosthem e.a.

Appingedam: E. A. Lazonder te Warns.

Borelo: F. E. v. Santen te Sliedrecht.

Dinteloord e.a.: W. Dour te Schoonhoven.

Edo (G.): D. J. v. d. Graaf te Ridderkerk.

Elkevoetdijk: W. H. Kelder Jr. cand., huppr. te A'dam-Noord.

Gouda: C. v. d. Wal te Rijnzaterwoude.

's Gravenzande (als huppr.): D. v. d. Ent Braat te Alphen a. d. Rijn.

Lage-Zwaluwe: J. Baarslag te Meliskerke.

Maassluis: P. Hofstede te Noordwijkerhout.

Nieuw-Vennep: O. W. C. v. d. Veen te Stadskanaal.

Nunspeet: Joh. Stehouwer te Weesp.

Ouddorp: J. H. Th. Hapard te Barneveld.

Parmerend (toez.): H. J. Kastein te Grootebroek.

Renesse-Noordguwje: P. v. d. Staaij te Westerbork.

Reeuwijk (toez.): J. Ronge te Hoogblokland.

Rijnswageneest: Dr J. Ch. Krounig te Oostwold.

Vlaardingse (toez.): E. v. Meer te Wageningen.

Vriesenvreen (toez. pred.): J. Jukema te Broek op Langendijk.

Wassenaar: F. H. v. Gosten te Pegermoord.

Werkendam: W. J. Keller te Nieuwkoop.

Aangenomen naar:

's Gravenzande (als huppr.): D. v. d. Ent Braat te Alphen a. d. Rijn.

Hoorn: N. Zwier te Oostzan.

Hoogveen (Eerste): H. R. Meruvenberg, Em.-pred. te Zuid.

Schoonoord (toez.): L. Faber, cand. te Doetinchem.

Bedankt voor:

Appingedam: E. Groenewold te Dalfsen.

Loon op Zand: J. H. Koster te Mondriaart.

Intrede te:

Hoenderloo: A. C. v. Uchelen. Tekst Hand. 10:43b.

Afscheid van:

Loosdrecht: J. de Jong. Tekst 1 Petr. 1:25.

Tienhoven: G. Barger. Tekst 1 Cor. 2:2.

Vlaardingse: W. A. B. ten Kate. Tekst Hebr. 13:8.

Overleden:

H. Vischer, Em.-pred. v. Leidschendam. 81 jaar.

Orgelbouw.

De bouw van een orgel voor de Hervormde Kerk van Preoria (Z.-Afrika) is opgedragen aan de bekende orgelbouwers fa. A. S. J. Dekker te Goes.